

psychology, pedagogy since ancient times. Theoretical analysis focused on the field of psychological thought. The center of all researches in psychology is a person, the identity, as the highest value. We found the features of approaches of researchers of classical psychology and domestic scientists. The issue of personal coming into being was the subject of scientific research Z. Freud, A. Adler, K. Lewin, K. Horney, A. Maslow, C. Rogers, L. Vyhotskiy, E. Erickson, G. Kostyuk, A. Nikitin, N. Harlamenkova, O. Bezkorovaina and others.

We analyzed their views. We can generalize that the personal coming into being is a fundamental human need for self-disclosure and realization of personal potential. This is one of the basic and very important personal needs. The personal coming into being is the human desire for a sense of own values and recognition. This requires a sufficient level of self-confidence, awareness of the goals and values of own live, adequate motivation.

However, we can note that analysis of the concept of the personal coming into being needs constant attention, because of the development of the present, constant changes and the need to adapt to them.

Keywords: an own coming into being, identification, self-concept, «I am in the real», «I am in the ideal».

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ГЛУХИХ ДІТЕЙ

УДК: 376.33:796.012.23

Колядюк С.І.

У статті приводяться результати експериментально-педагогічного дослідження, а також викладаються методичні прийоми фізичного виховання в системі соціальної адаптації та інтеграції глухих дітей. Методичні вказівки адресовані дефектологам-сурдопедагогам, викладачам вузів, шкільним вчителям спеціальних шкіл і учням.

Ключові слова: рухова сфера, порушення слуху, корекція.

ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ И ИНТЕГРАЦИИ ГЛУХИХ ДЕТЕЙ

Колядюк С.І.

В статье приводятся результаты экспериментально-педагогического исследования, а также излагаются методические приемы физического воспитания в системе социальной адаптации и интеграции глухих детей. Методические указания адресованы дефектологам-сурдопедагогам, преподавателям вузов, школьным учителям специальных школ и ученикам.

PHYSICAL TRAINING IN SYSTEM OF SOCIAL ADAPTION AND INTEGRATION OF DEAF CHILDREN

The article gives the results of experimental-pedagogical research. Techniques of physical education in the system of social adaptation of the

deaf children are presented. Methodological tips can be used by the defectologists-surdoteachers, university teachers, special schools teachers and students.

Key words: *motive sphere, violation of ear, correction.*

Українські вчені внесли вагомий вклад у розвиток сурдопедагогічної теорії і практики. Серед найбільш важливих, на думку В. Засенко [5], проблем сучасної української сурдопедагогіки є вдосконалювання системи утворення, структури навчально-виховних установ для осіб з порушеннями слуху відповідно до закону «Про освіту в Україні» і «Про загальну середню освіту», а також теоретичне обґрунтування її організація диференційованого навчання глухих і тих, хто слабо чує, залежно від їхніх індивідуальних можливостей, схильностей і здатностей.

Процес соціальної адаптації залежить від розуміння природи людини й створення його цілісного образу. Це положення здобуває особливе значення для людей, що оточують дитини із проблемами в розвитку. При всьому різноманітті підходів до розуміння феномена людини в сфері природних, фізико-математичних і гуманітарних наук дослідники єдині в розумінні двоїстої природи людини, з одного боку, людина – природна істота, з іншого боку, людина – суспільна істота. Установлено, що тільки в соціальному середовищі, у спілкуванні, у різних видах діяльності через засвоєння готових форм і способів соціального життя відбувається становлення особистості й вироблення її власних орієнтацій (Л.С.Виготський, В.В. Засенко та ін.).

За даними ВОЗ, здоров'я людини на 50-55 % залежить від умов і способу життя. Одним з головних факторів здорового способу життя є фізична культура, звичка до якої повинна прищеплюватися в дитячому віці, як елемент загальної культури. Життям організму, його ростом і розвитком управляє рухова активність. Вважається, що гіпертонічна хвороба й атеросклероз починається в дитячому віці.

Вивчаючи вплив фізичних вправ на зростання і розвиток організму дитини, фахівці відзначають, що систематичне застосування фізичних вправ і масажу активізує нервово-руховий апарат, підвищує обмін речовин. На основі цих фізіологічних процесів досягаються позитивні зрушення в стані здоров'я, розвитку функцій центральної нервової системи й рухового апарата, фізичного розвитку всього організму загалом (Р.М. Боскіс, А.И. Д'ячков, Н.Ф. Засенко С.А. Зиков, Т.С. Зикова, Е.П. Кузьмічева, И.В. Колтуненко, Л.П. Носкова, М.И. Нікітіна, Ж.И. Шиф і т.д.).

Об'єктом дослідження з'явилось фізичне виховання глухих дітей.

Предметом дослідження – соціальна адаптація та інтеграція глухих дітей в системі фізичного виховання.

Мета дослідження полягає в тому, щоб, обґрунтувавши в теоретико-методологічному плані соціально-педагогічні умови соціалізації та інтеграції глухих дітей, визначити шляхи їхньої реалізації в системі фізичного виховання.

Одну із центральних ролей при вивченні соціалізаційних процесів у цей час грає системний підхід, оскільки він містить можливості міждисциплінарного дослідження будь-якої проблеми з погляду загальних закономірностей розвитку, які можуть бути використані при рішенні поставлених нами конкретних завдань із урахуванням специфіки корекційної педагогіки.

В.Малій [8] вважає професійне самовираження молодих людей з дефектами слуху важливою проблемою сучасної системи навчання й виховання глухих школярів. Необхідне створення спеціальних програм, які допомогли б глухим учням розширити знання про професії, затребуваних сучасним суспільством, і в той же час доступних глухим у силу особливостей їхнього розвитку. У цьому процесі повинні взяти участь і вчителі, і вихователі, і батьки. Без дотримання таких умов, вважає автор, соціально-трудова реабілітація глухих неможлива.

Соціалізація — це засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків і відносин. У процесі соціалізації людина здобуває переконання, суспільно схвалювані норми поведінки, необхідні їй для нормального життя в суспільстві [2].

Поняття «соціалізація» пов'язано з такими поняттями як «виховання», «навчання», «розвиток». Характерними рисами процесу соціалізації є: відносна стихійність; неавтоматичне, мимовільне засвоєння соціальних норм і цінностей; зростаюча самостійність відносно вибору соціальних цінностей і середовища спілкування. Проведений аналіз літератури з проблеми дослідження дозволяє зробити висновок, що хоча соціалізація має ряд особливостей, але в жодному разі не протиставляється вихованню, розвитку, навчанню.

На думку Л.С.Виготського, «соціальне виховання переможе дефективність. Сліпий залишиться сліпим, глухий — глухим, але вони перестануть бути дефективними, тому що дефективність є поняття соціальне» [3]. Інакше кажучи, серед біологічних і соціальних факторів, що впливають на життя дітей, що мають проблеми у своєму розвитку, більше значення мають соціальні.

Л.С.Виготський уперше порушив питання про те, що «проблему дитячої дефективності в психології й педагогіці треба поставити й осмислити як соціальну проблему, тому що її момент, що зауважує не колись соціальний, що вважається звичайно другорядним і похідним, насправді виявляється первинним і головним» [4]. Він науково обґрунтував положення про те, що компенсація фізичних недоліків аномальних дітей може здійснюватися тільки шляхом їхнього розвитку й включення в різноманітну соціально значиму діяльність. Широке спілкування з навколишнім світом, засноване не на пасивному вивченні, а на активній і діяльній участі в житті, активне суспільно-політичне виховання, що виводить аномальну дитину з вузького кола, відведеного їй недоліком, — от ті найважливіші важелі соціального виховання, якими, на думку Л.С.Виготського, можна компенсувати фізичні недоліки аномальних дітей.

Ідеї Л.С.Виготського про шляхи розвитку спеціального виховання й навчання глухих дітей одержали подальший розвиток у теорії й практиці вітчизняної сурдопедагогіки (Р.М. Боскіс, А.И. Д'ячков, Н.Ф. Засенко, С.А. Зиков, Т.С. Зикова, И.В. Колтуненко, Л.П. Носкова, М.И. Нікітіна, Ж.И. Шиф, М.Д. Ярмаченко, і т.д.). Питання про вибір правильних шляхів, що відповідає змісту ефективних форм і методів колекційної роботи в школі глухих, є однією із центральних проблем.

Втрата або дефект одного органа почуттів негативно позначається на всій системі органів, по-різному відбивається на кожному зі збережених. Більше інших страждає той, котрий функціонально найбільш близький до ушкодженого. При дефектах слуху такий найбільш близько зв'язаною функцією й тому найбільш страждаючої є мовна діяльність. А від стану другої сигнальної системи

залежить не тільки можливість спілкування людей, але і їхнє мислення, пам'ять, розумова й фізична працездатність.

Особливості інтелектуального, фізичного й мовного розвитку дітей з дефектами слуху в умовах сучасного суспільства спричиняються й специфіку їхнього шкільного навчання й підготовки до подальшого самостійного життя.

Точність сприйняття простору й часу глухими учнями лежить в основі їхньої трудової підготовки. Чималоважливу роль у трудовій підготовці глухих учнів грає фізичне виховання. На думку Ю. Н. Комарова, основною ланкою фізичної підготовленості глухих учнів до майбутньої трудової діяльності є різнобічний фізичний розвиток, що повинно стати міцною базою вдосконалювання всіх життєво важливих функцій організму, рухових якостей, умінь і навичок.

Під професійно-прикладною фізичною підготовкою мається на увазі педагогічний процес, спрямований на розвиток і вдосконалювання спеціальних, професійно важливих функцій організму, до яких у процесі конкретної трудової діяльності висуваються підвищені вимоги. Ці професійно важливі рухові якості, уміння й навички формуються й удосконалюються протягом навчання вибраної глухими професії й у процесі самої праці. Однак найбільше успішно цей процес, а також оволодіння спеціальністю в цілому, відбувається при вмілому сполученні професійного навчання зі спеціальним фізичним тренуванням.

Тому високий рівень розвитку певних фізичних і психічних якостей, характерних для тієї або іншої професії, буде сприяти найшвидшому оволодінню високою кваліфікацією, підвищенню працездатності й стійкості організму до можливих негативних впливів виробництва.

Вивчався вплив занять по професійно-прикладної фізичною підготовки на психофізіологічні функції у глухих, пов'язані зі швидкістю й точністю рухів. Аналізу піддавалися найбільш значимі для сучасних професій психофізіологічні функції, що характеризуються наступними показниками: точністю диференційовки амплітуди, напрямки й форми рухів, максимальної й оптимальної частоти рухів, точністю м'язових зусиль, точністю диференційовки тимчасових параметрів.

Соціалізація дорослої глухої людини в великій мірі залежить від засвоєної нею професії, а її вибір, в свою чергу, визначається психомоторними можливостями учня, рівнем розвитку його координаційних здібностей.

Вченими (Н.Г. Байкіна, М.С. Бесарабов, Р.М. Боскіс, О.П. Гозова, Г.Ф. Козирнов, А.О. Костянян, І.Я. Коцан, І.М. Ляхова, В.А. Рябичев, Б.В. Сермєєв та ін.) доведено, що порушення слуху впливає на розвиток рухової функції, уповільнює рухові реакції, зменшує швидкість виконання рухів, призводить до порушень координації рухів, нерівномірного розподілу зусиль і в цілому до недостатньої просторової орієнтації.

З огляду на відставання учнів, які не чують, у сприйнятті тимчасових інтервалів [9] була здійснена робота з формування «почуття часу» зі сприйняттям і регуляцією власних рухових дій. При цьому особлива увага приділялася виробленню найбільш швидкого темпу рухів з показом рухової дії в максимально можливому для засвоєння темпі. Крім того, на практичних заняттях оцінювався час, витрачений на виконання певної предметної операції, а на заняттях фізичною культурою в цих же учнів розвивали вміння сприймати короткі відрізки часу й регулювати тривалість власних рухів у часі.

Контрольні після закінчення семестру випробування показали, що більше 80% глухих учнів стали більше результативними, вони виготовляли більшу кількість продукції за одиницю часу. Точність оцінки тимчасових параметрів і визначення тривалості власної діяльності зросла більш ніж на 30%. Професійні рухи тих, хто не чує, стали ощадливіше й точніше, перерви для відпочинку зробилися менш тривалими, рівень працездатності підвищився.

В Україні в цей час функціонують 32 школи глухих, де навчаються 4064 учня й 26 шкіл для слабочуючих з 3488 учнями. Серед професій, що обирають особи з недоліками слуху, істотне місце займають ті, оволодіння якими безпосередньо пов'язано із просторовими поданнями. Це швачка, токар, слюсар, фрезерувальник, столяр, конструктор і інші [7].

Чималоважливе значення в соціальній адаптації глухих має їхня професійна підготовка. Цій темі присвячено багато досліджень, у тому числі фундаментальні роботи С. А. Зикова, А. Г. Гозовой, Н. Д. Ярмаченко, Н. И. Букуна.

Н. И. Букун [1] систематизував професії, які здобувають глухі, і обґрунтував роль кожного з аналізаторів у відповідних трудових операціях. При цьому при оцінці сфер додатка праці глухих автор урахував рівень механізації, ступінь напруженості сенсорних каналів, трудомісткість робіт, творчий потенціал працівника й ін.

Ручні операції мають неоднакову складність. Операції, при яких сенсорно-моторні процеси є основними, а динамічний компонент виражений слабо, характеризуються наявністю великої кількості дрібних рухів і вимагають їхньої точної координації. У роботі напружені зоровий і руховий аналізатори. Особливе місце приділяється довільній увазі, що тісно пов'язано зі сприйняттям послідовності дій. Ослаблення з боку цих двох компонентів, а також знижена здатність координації рухів, приведуть до травматизму. Напівмеханічні роботи проводяться за допомогою напівавтоматів. Але при цьому ручний компонент залишається вираженим. Робота вимагає особливої уваги, зорової напруги, точності й обережності, більших і тривалих статичних зусиль м'язів спини, верхніх і особливо нижніх кінцівок. При таких операціях динамічний компонент не виражений, форма дії моторно-розумова, циклічна. Жорстко регламентована послідовність макро- і мікрорухів. Ступінь напруженості більше відбивається на зоровому й руховому аналізаторах. Існує небезпека травматизму рук, нижніх кінцівок. Трудова діяльність при автоматизованих операціях найбільш складна. Зоровий аналізатор найбільш завантажений, тому що сприймані об'єкти різні за розміром й формою, їхня далекість від очей коливається від 10 до 50 м. Рухові дії нестабільні й не регламентовані. Діяльність висуває високі вимоги до таких функцій уваги як стійкість, розподіл, обсяг. Пам'ять несе виражене навантаження, мислення є практичним.

Розширено перелік професій, по яких проводиться навчання глухих: бухгалтер, художник-модельєр, фармацевт, топограф, кравець, фахівець із ремонту телевізорів, оператор верстатів із числовим програмним керуванням, столяр-червонодеревець, педагог-дефектолог та ін. Прогнозується збільшення числа осіб, що бажають одержати спеціальності перукаря, в області автосервісу, будівництва (малар, лицювальник, муляр і т.п.).

Роль фізичних вправ у соціальній інтеграції глухих людей важко переоцінити. Вони забезпечують необхідний фізичний і функціональний розвиток людини,

формування життєво важливих побутових і професійних навичок, сприяють повноцінному відпочинку й ін. Тільки в тому випадку, якщо інвалід по слуху не має істотних утруднень у здійсненні своєї професійної діяльності, а його дозволя збагачене спортивними заняттями, спілкуванням з колегами й друзями, можна говорити про успішну інтеграцію в суспільство таких людей.

Література

1. Букун Н. И. Основы трудовой деятельности при нарушениях слуха / Н. И. Бук. – Кишинев : Штиинца, 1988. – С. 30, 117, 169.
2. Выготский Л.С. Основные проблемы современной дефектологии / Л. С. Выготский // Проблемы дефектологии. – М., 1995. – С. 173 с.
3. Выготский Л.С. / Л. С. Выготский // Основы дефектологии : собр. соч. Т. 5. – М. : Педагогика, 1983. – С. 110-117.
4. Выготский Л.С. Дефект и сверхкомпенсация // Умственная отсталость, глухота и глухонмота. – М. : Изд-во «Долой неграмотность», 1924.
5. Засенко В. В. Розвиток сурдопедагогічної теорії і практики в Україні / В.В. Засенко // Дефектологія. – 2000. – № 3. – С. 48-50.
6. Комаров Ю.Н. Взаимосвязь трудового обучения и физической подготовленности глухих учащихся / Ю.Н. Комаров // Совершенствование системы обучения и воспитания взрослых глухих в свете реформы школы. – Л., 1988. – С. 67-70.
7. Кукушкина А.О. Приемы формирования пространственных представлений у глухих учащихся на первоначальном этапе трудового обучения / А.О. Кукушкина // Совершенствование системы обучения и воспитания взрослых глухих в свете реформы школы. – Л., 1988. – С. 70-73.
8. Малій В. Соціально-трудова реабілітація глухих старшокласників / В. М. Малій // Дефектологія. – 2000. - № 3. – С. 44-45.
9. Маркарян С.С. К вопросу о тренировке тактильно-вибрационной чувствительности у человека / С.С. Маркарян // Вестник отоларингологии. – 1958. – № 4. – С. 18.

PHYSICAL TRAINING IN SYSTEM OF SOCIAL ADAPTATION AND INTEGRATION OF DEAF CHILDREN

Kolyadyk Svitlana

Supervising idea of modern vocational education are achievements of such level which answers potential possibilities of children with special educational needs, their preparation for adaptation and integration into a modern society, formation of active lines of the person, which capable not only to consume, and and to create welfare and material assets.

Social adaptation process depends on understanding of human nature and creation of its complete image. This position takes on special significance for people who surround the child with problems in development.

The high level of development of certain physical and mental qualities, characteristic for this or that trade, will promote the fastest mastering by high qualification, increase of work capacity and firmness of an organism to possible negative influences of manufacture.

Influence of employment on is professional-applied physical preparation on psychophysiological functions in the deaf persons, connected with speed and accuracy of movements was studied. The analysis of the most significant were exposed for modern trades psychophysiological functions which are characterised by following indicators: accuracy of a differentiation of amplitude, a direction and the form of movements, the maximum and optimum frequency of movements, accuracy of muscular efforts, accuracy of a differentiation of time parametres.

The role of physical exercises in social integration of deaf people is difficult for overestimating. They provide necessary physical and functional development of the person, formation of the vital household and professional habits, promote high-grade rest, etc. Only in the event that the invalid on hearing has no essential difficulties in realisation of the professional work, and its leisure is enriched by sports employment, dialogue with colleagues and friends, it is possible to speak about successful integration into a society of such people.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИЛОВИХ ТА ШВИДКІСНО-СИЛОВИХ ЯКОСТЕЙ У ЮНАКІВ 17-19 РОКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФУТБОЛУ

УДК 37.015.31:796.012.2

Терзі П. П.

У статті розглянуті засоби і методи використання комплексних програм з вдосконалення силової та швидкісно-силової підготовки юнаків 17-19 років на заняттях з футболу.

Ключові слова: футбол, тренування, силові та швидкісно-силові вправи.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИЛОВЫХ И СКОРОСТНО-СИЛОВЫХ КАЧЕСТВ У ЮНОШЕЙ 17-19 ЛЕТ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ФУТБОЛУ

Терзі Ф. Ф.

В статье рассмотрены средства и методы использования комплексных программ по усовершенствованию силовой и скоростно-силового подготовки юношей 17-19 лет на занятиях по футболу.

Ключевые слова: футбол, тренировка, силовые и скоростно-силовые упражнения.

PERFECTION OF POWER AND SKOROSTNO-POWER QUALITIES AT YOUNG MEN OF 17-19 YEARS ON EMPLOYMENT ON FOOTBALL

Terzi F. F.

In article the means and the methods of use of complex programs on improvement power and speed - power preparation of young men of 17-19 years old to classes football.

Keywords: football, training, power and speed-power exercises.

Одним з популярних видів спорту серед студентської молоді вважається гра в футбол. Це підтверджується щорічною численною кількістю студентів, що вибирають спортивну спеціалізацію «футбол». Внаслідок цього, гра у футбол використовується як засіб здорового способу життя, всебічного розвитку студентської молоді. У свою чергу, фізичний розвиток має на увазі виховання основних фізичних якостей, є актуальним для теорії й практики фізичного виховання [1].